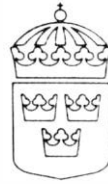

Motion till riksdagen

1987/88:Fi6

av Olof Johansson m. fl. (c)

med anledning av prop. 1987/88:36 om den ekonomiska politiken på medellång sikt

Mot.
1987/88
Fi6

Sammanfattning

I motionen beskrivs centerns ekonomiska politik på medellång sikt.

Centern betonar miljömålen även i den ekonomiska politiken. Detta innebär bl. a. att miljöhänsyn måste byggas in i den svenska marknadsekonomi genom ekonomiska styrmedel. På detta sätt bringas alla företag och indirekt också konsumenterna till att ta hänsyn till miljökostnader. Företagets kalkyl blir i större utsträckning också en samhällsekonomisk kalkyl. *En god miljö* måste bli ett mål i den ekonomiska politiken.

Centern betonar vikten av god konkurrenskraft. Det innebär att kostnadsutvecklingen måste anpassas till omvärlden. En räntepressande politik med en stram finanspolitik, avvecklad valutareglering och utförsäljning av statliga företag för att minska upplåningen minskar kapitalkostnaden och gynnar investeringar. Löneökningstakten kan minskas genom en sänkt skatt på maten, sänkta marginalskatter, och/eller minskade arbetsgivaravgifter, en stram offentlig konsumtionsutveckling som ger utrymme till reallöneökningar, en aktiv politik för regional balans som minskar löneglidningen i överhettade regioner, en obligatorisk arbetslöshetsförsäkring som lägger kostnader för uppkommen arbetslöshet på arbetsmarknadens parter, viss decentralisering av löneförhandlingarna samt ett införande av kassabegränsning (s. k. cash limit) i den offentliga sektorn.

Centern betonar en långsiktigt stabil ekonomisk utveckling. För detta krävs decentraliserad satsning på kvalificerad utbildning och forskning i hela landet i syfte att skapa kreativa miljöer där kunskapsindustrin kan växa. En skattereform måste gynna sparande, investeringar, arbete, eget företagande och decentraliserat personligt ägande.

Centern betonar den regionala balansen. Långsiktiga insatser måste till för att skapa ett klimat för en livskraftig utveckling i alla delar av landet. Statlig investeringspolitik i utbildning, vägnät, telenät, järnvägsnät samt insatser för teknikspridning är nycklarna. En geografiskt jämnare utveckling i den offentliga sektorn åstadkoms med ett rättvisare bidragssystem till kommunerna.

Centern betonar decentralisering. Sparandet och förmögenhetsupbyggnaden i ekonomin skall företrädesvis ske i hushållssektorn för att gynna enskilt ägande av bostad, aktier, eget företag m. m. Privata investeringskonton bör införas för att stimulera hushållssparandet. Centern vill gynna små och

medelstora företag, bl. a. därför att i stort sett all ny sysselsättning skapas där i dag.

Centern betonar en rättvis fördelning. Tillväxten måste fördelas rättvist. Det innebär en prioritering av grundtryggheten, satsning på vården, sänkt skatt på maten, rättvis kommunal beskattning, bevarat grundavdrag i skatteskalen, vårdnadsersättning för småbarnsföräldrar med barn i förskoleåldern, höjda studiemedel och satsning på pensionärer med låg eller ingen ATP.

Centern betonar mindre krångel och byråkrati och ökad flexibilitet. Centern vill avskaffa valutareglering, avveckla prisstoppet som medel i den ekonomiska politiken, uppluckra statliga monopol, minska regleringarna inom trafik- och bostadsmarknaden, förenkla skattesystemet, avskaffa löntagarfonderna samt sälja ut statliga företag men förstärka affärsverkens regionala ansvar.

1. Den ekonomiska politikens mål

I regeringens proposition om riktlinjer för den ekonomiska politiken på medellångsikt diskuteras målen för den ekonomiska politiken grundligt men enligt vår uppfattning på ett föga insiktsfullt sätt. De traditionella målen för den ekonomiska politiken har varit full sysselsättning, jämn fördelning, hög tillväxt, prisstabilitet och balans i utrikesaffärerna. De centerledda regeringarna lade till målet om regional balans vilket den nuvarande socialdemokratiska regeringen efter centerkritik anammade. LU 84 angav också god vinstnivå och balans i statsfinanserna som mål för den ekonomiska politiken.

Regeringen delar i propositionen in målen i två grupper – dels välfärdsrelaterade mål, dels intermediära (dvs. inte slutliga) mål som samtidigt benämns restriktioner. Till de senare vill man räkna målen om balans i utrikesaffärerna, balans i statsfinanserna samt en god vinstnivå i näringslivet.

Centern anser att det yttersta syftet för den ekonomiska politiken liksom för all politisk verksamhet bör vara en ökad livskvalitet för enskilda människor. Centern väljer ordet livskvalitet framför ordet välfärd därför att det på ett bättre sätt belyser att det är fråga om människors välbefinnande i ett större perspektiv. Den *materiella välfärden* är endast en del i denna livskvalitet. Den ekonomiska politikens *övergripande* mål är därför enligt centerns uppfattning:

att generera en materiell välfärd samt

att fördela denna mellan medborgarna, i nuvarande och kommande generationer, på ett rättvist sätt.

Dessa mål måste dock ha restriktionen att den materiella välfärdsgenereringen inte får ske på ett sådant sätt att livskvaliteten minskar på andra områden.

Därför anser centerpartiet att de mål för den ekonomiska politiken som regeringen benämner välfärdsrelaterade och som är knutna till den materiella välfärden och dess fördelning (full sysselsättning, hög tillväxt, jämn fördelning, regional balans) redan i sig är intermediära. Balans i utrikesaffärerna och statens budget, prisstabilitet och god vinstnivå är restriktioner för den ekonomiska politiken men kan enligt vår uppfattning knappast betraktas

som mål i sig. Centern ansluter sig till de traditionella målen för den ekonomiska politiken men vill påpeka vikten av att också se de större sammanhangen i politiken.

Detta större sammanhang måste prägla den vardagliga politiken. Den förda ekonomiska politiken kännetecknas av att planerings- och reformverksamhet i hög grad sker sektorsvis med en ensidig inriktning på ett politikområde i taget. Den förda regeringspolitiken har såväl saknat en genomarbetad helhetssyn som en analys av olika delreformers samverkande betydelse för de enskilda människorna. Övergripande livskvalitetsmål har fått stå tillbaka för beslut som uppfattas som nödvändiga i ett begränsat tidsperspektiv.

1.1. Miljön som mål för den ekonomiska politiken

Livskvaliteten har också andra dimensioner som sammanhänger med den ekonomiska politiken. En god miljö och möjligheten till en individuell avvägning mellan fritid och arbete är sådana dimensioner som inte täcks upp av de traditionella ekonomisk-politiska målen. Dessa mål måste också beaktas. Om denna hänsyn inte tas riskerar den ekonomiska politiken att inriktas mot mål som visserligen är realiterade till livskvaliteten men som ligger vid sidan av det verkliga målet.

Ett exempel på en sådan suboptimering är en ensidig inriktning mot ekonomisk tillväxt. Regeringen påpekar också att en tillväxt som för med sig en försämrad miljö, regionala obalanser eller en ojämnare inkomstfördelning kan minska människors livskvalitet. Någon slutsats dras inte av detta. I stället hänvisas i ett allmänt resonemang till att det på det hela taget torde vara lättare att verka för en god miljö om resurserna växer.

Redan långtidsutredningens utredningsmetoder ställer miljömålen vid sidan om. I utredningsarbetet ställs en rad målsättningar upp; full sysselsättning, konstant skattetryck, balans i utrikesaffärerna, ett högre offentligt sparande, god lönsamhet. De "mjuka" målen om jämn fördelning, god miljö och regional balans lämnas utanför modellen. Därefter tas en rad krav fram som leder fram till målen. Utredningen beskriver sedan *konsekvenserna* för de mer välfärdsrelaterade målen, miljö, fördelning, tillväxt och regional balans.

Centern anser att denna syn på den ekonomiska politiken är alltför passiv. Miljöhänsynen t. ex. måste byggas in i den ekonomiska politiken. En västtysk modell som applicerats på svenska förhållanden uppskattar att miljöföroreningarna i dag orsakar skador motsvarande 6 % av BNP. I detta perspektiv är det tveksamt om företag med viss produktionsteknik och rening är lönsamma också ur ett samhällsekonomiskt perspektiv. De kostnader som utsläppen orsakar i form av korrosion på byggnader, minskad avkastning i jord- och skogsbruk, ökade sjukvårdskostnader, minskat rekreativvärde m. m. överstiger det konsument- och producentöverskott som produktionen genererar. Den materiella välfärd dessa företag skapar ger en nettoförlust i livskvalitet om också miljöskadorna räknas in.

Centern anser att framsynt hushållning med naturresurser och omsorg om miljön måste vara ett centralt mål i den ekonomiska politiken. Det innebär

bl. a. att miljöhänsyn måste byggas in i den svenska marknadsekonomin. Ekonomin måste ges en större långsiktighet genom att miljökostnaderna förs in i företagen genom miljöavgifter och skatter på vissa råvaror som kol, olja och uran. Miljöavgifter kan på så sätt bli ett effektivt instrument för att stimulera utnyttjande av miljövänligare produktionsmetoder och ett styrinstrument för samhället och konsumenterna.

På detta sätt vidgas den företagsekonomiska kalkylen till en samhällsekonomisk kalkyl. Denna insikt visar regeringen också i propositionen då man aviserar att använda ekonomiska styrmedel mer systematiskt inom miljöpolitiken. Detta uppvaknande välkomnas av centerpartiet även om det kommer sent.

För vissa produkter kan man ej bedöma miljöeffekterna. Vi har därför föreslagit att en obligatorisk ansvarsförsäkring skall införas för kemikalier. Försäkringen skulle kunna åstadkomma en minskning av mängden farliga eller osäkra kemikalier, en bättre kontroll av de produkter som säljs och används, samt bättre ekonomiska ersättningsmöjligheter för dem som drabbas av de kemiska produkternas negativa effekter.

För att markera sambandet mellan ekonomi och ekologi vill centern lägga till ett ytterligare mål till de traditionella ekonomisk-politiska målen: *En god miljö.*

2. Sveriges ekonomiska utveckling

Läget i den svenska ekonomin är vid första anblicken gott. Arbetslösheten är genomsnittligt låg, inflationen likaså, statsbudgeten är i stort sett i balans och tillväxttakten under 1987 är tillfredsställande. Studeras däremot läget närmare är Sveriges grundläggande problem ännu olösta.

Det främsta problemet för Sverige har varit att pressa ned kostnadsökningarna till omvärldens nivå. 1973–1974 bedrevs en expansiv politik i syfte att kompensera för den kontraktiva politik som fördes i utlandet som följd av oljeprishöjningen. Den internationella lågkonjunkturen skulle överbryggas. Vinsterna steg och omfattande investeringar gjordes i branscher som senare skulle visa sig mindre framgångsrika. Dessutom sjönk de årliga produktivitetsökningarna drastiskt inom den svenska ekonomin.

Den expansiva politiken skapade ett inflationstryck och krav på stora löneökningar. 1974–1976 ökade också företagens lönekostnader med 40 %. En stor del av denna ökning härrörde från ökade löneskatter. Den minskade produktivitetsökningstakten och oljeprishöjningen hade nödvändiggjort en anpassning nedåt av reallönerna. I stället skedde motsatsen. Sverige hamnade i en allvarlig kostnadskris.

Sverige tappade snabbt marknadsandelar till följd av försämrade realpriser och vinstmarginalerna föll kraftigt. Sverige devalverade tre gånger under 1976 och 1977, vilket ökade tillväxten påtagligt. Landet var på väg mot balans då uppgången bröts av den andra oljeprishöjningen 1979–1980. Tillväxten blev till skillnad från tidigare dock inte lägre i Sverige än internationellt. Den nödvändiga anpassningen nedåt av reallönerna skedde inte heller nu. I stället devalverades åter kronan 1981 och 1982 med sammanlagt drygt 24 %. Devalveringarna medförde en högre vinstnivå och

marknadsandelarna för den svenska exportindustrin steg åter.

Sysselsättningen räddades i slutet av 1970-talet genom omfattande arbetsmarknads- och industripolitiska insatser. Medan arbetslösheten steg till tvåsiffriga tal i Europa i övrigt lyckades Sverige hålla den på mycket rimliga nivåer. Samtidigt omvandlades den svenska industristrukturen i snabb takt under denna period och landet kunde därför tack vare de centerledda regeringarnas insatser sedermera gå ut ur den internationella lågkonjunkturen med en låg arbetslöshet och en stark industri.

Efter devalveringarna 1981 och 1982 skedde, bl. a. till följd av dessa goda förutsättningar, en snabb återhämtning i svensk ekonomi. Till en början vann den svenska industrin åter marknadsandelar. Tillväxten var exportledd.

Löne- och kostnadsutvecklingen var dock fortfarande för hög i relation till omvärlden. Relativpriserna försämrades och svenska marknadsandelar började åter minska. Tillväxten blev konsumtionsledd vilket försvagade bytesbalansen. Sverige har dock hittills klarat sig från att anpassa sig till omvärldens kostnadsutveckling till följd av en rad lyckliga omständigheter. För det första har den svenska valutakorgens konstruktion orsakat en konkurrenskraftsförstärkning i förhållande till våra viktigaste konkurrentländer (USA undantaget) genom en "smygdevalvering" i takt med dollarraset. För det andra innebar oljeprisfallet 1986 en engångsförbättring av den svenska bytesbalansen med 15 miljarder. För det tredje sjönk de internationella räntorna samt den internationella inflationen kraftigt.

Sammanfattningsvis kan sägas att Sverige under ett antal år har haft ett andrum för att lösa de grundläggande obalanserna i ekonomin. Devalvering, oljeprissänkning, internationell räntesänkning, dollarkursfall och minskad internationell inflationstakt har inneburit en respitid för att komma till rätta med hög inflation, snabb kostnadsutveckling, låg produktivtetsutveckling samt svag extern balans. Man kan konstatera att inget av dessa problem är löst. Regeringen har trots de internationellt goda förutsättningarna hittills misslyckats med att uthålligt lösa de ekonomiska problemen.

3. Pris- och löneutvecklingen de närmaste åren

Det grundläggande problemet i svensk ekonomisk politik är att pressa ned löne- och kostnadsökningstakten till omvärldens nivå. Detta fokuseras i långtidsutredningen. Den förutspår att en fortsatt för hög löneökningstakt kommer att leda till en mycket låg tillväxt och till en oacceptabelt hög arbetslöshet. Orsaken är att en fortsatt hög kostnadsstegring skulle urholka konkurrenskraften i näringslivet. Redan nästa år kan symptom på detta visa sig. Den prognos regeringen ger för Sveriges ekonomi 1988 visar på ett bytesbalansunderskott redan nästa år.

Även konjunkturinstitutet har studerat kostnadsutvecklingen och förutspår förlorade marknadsandelar även med konstanta relativpriser. Långtidsutredningen visar på att relativpriserna måste sjunka med 0,8 % årligen fram till 1995 för att den svenska exportindustrins marknadsandelar skall bibehållas. Detta förutsätter en årlig lönekostnadsökningstakt på högst 3 % om året. Regeringen anger denna ökningstakt som ett riktmärke som "vore önskvärt att uppnå".

Långtidsutredningen pekar på vissa institutionella förändringar som orsaker till misslyckandet att få ned kostnadsutvecklingen, förutom den minskade produktivitetsökningstakten. Utredningen pekar bl. a. på att grundtanken med den svenska modellen inte ger fackföreningssidan ansvar för prisnivån. Detta ansvar skall tas av arbetsgivarsidan och statsmakterna. Man anser dock att denna upplägning till följd av en rad faktorer successivt urholkats under 1960- och 1970-talen.

4. Lönebildningen och den ekonomiska politiken

De flesta är eniga om att kostnadsökningstakten måste pressas ned. Varken långtidsutredningen eller regeringen har dock angett hur nedpressningen till 3 % per år skall gå till. Alternativen till en lägre kostnadsutveckling är dock inte speciellt attraktiva. En fortsatt hög kostnadsutveckling kan för det första tvinga regeringen till en kraftig åtstramning av ekonomin för att via en högre arbetslöshet pressa ned inflationen. Detta är den strategi man valt i Europa i övrigt. Inflationen har visserligen pressats tillbaka men det har skett till priset av en långvarigt hög arbetslöshet med stora samhällsekonomiska och sociala kostnader som följd. Det andra alternativet är att förstärka konkurrenskraften genom upprepade devalveringar. Detta alternativ kommer med stor sannolikhet att innebära accelererande kostnadsökningar. Ett tredje alternativ är att helt ge upp prisstabilitetsmålet och låta växelkurserna fluktuera. Centern delar regeringens bedömning om att detta är en klar ambitionsnivå-sänkning i den ekonomiska politiken som med kraft måste avvisas. Slutsatsen är att kostnadsökningarna måste söka begränsas på annat sätt.

Prisstopp har varit regeringens huvudmedicin mot kostnadsökningarna de senaste åren. Förändrade priser är dock nödvändigt i ett dynamiskt ekonomiskt system. Prissystemet reflekterar produktionskostnadsförändringar, ändringar i konsumenternas smak m. m. Långvariga prisstopp orsakar därför stora samhällsekonomiska förluster. Forskningsresultat visar också på att prisstopp snarare haft en pådrivande roll på inflationen. Företagen har efter stoppets slut höjt priserna för att säkra marginaler också inför nästa prisstopp. Centern avvisar därför prisstoppet som ett medel i den vardagliga ekonomiska politiken med undantag från exceptionella förhållanden.

En form av statliga ingrepp är att genom politiska beslut på förhand göra allmänna inkomstpolitiska utfästelser som t. ex. omläggningar av skatteskalor, införande av löntagarfonder m. m. Detta kan ske genom att regeringen inträder som avtalslutande part och sluter "sociala kontrakt". Den generella slutsatsen man kan dra från andra länder är att man på detta sätt inte lyckats att uppnå den återhållsamhet i lönebildningen som eftersträvats. Danmark, Nederländerna och Norge som provat denna form har också senare övergivit denna. Centern avvisar denna form av trepartsförhandlingar och paketlösningar av den typ som förordats i den s. k. SAMAK-rapporten. Lönebildningen skall enligt centerns mening ske i förhandling mellan fria parter.

En annan form av statlig inblandning är lagstiftning mot löneökningar. Detta skjuter dock bara upp löneökningarna i tiden och är ingen långsiktig lösning. Om den sortens ingrepp skulle utnyttjas under en längre period blir

konsekvenserna orimliga och arbetsmarknadsparterna fräntas sitt ansvar. Lönesystemets förmåga att styra arbetskraft till olika sektorer urholkas med välfärdssförluster som följd. Centern avvisar därför lönestopp som ett framkomligt medel i kostnadsbekämpningen.

Centern har uppfattningen att alltför svaga incitament för att uppnå samhällsekonomiskt acceptabla löneökningar är en orsak till problemen. En rad åtgärder bör vidtas för att få ned löneökningstakten:

1. Regeringen måste trovärdigt deklarerat att för höga löneökningar *inte* kommer att pareras genom devalveringar. En fast växelkurs måste vara en norm för den ekonomiska politiken. Finans- och penningpolitiken måste syfta till att understödja den fasta växelkursen. Arbetsmarknadens parter får därmed ta ett större ansvar för den försämrade konkurrenskraft som uppstår vid för höga löneökningar.

2. Arbetsgivaravgifterna får inte höjas. Den samhällsekonomiska ramen för lönekostnadsökningarna får inte in-tecknas av staten utan måste oavkortat ges till avtalsparterna.

3. En sänkt skatt på maten genom en differentiering av momsens är en reform som har brett stöd i fackföreningsrörelsen. En sådan reform kan skapa lägre löneökningar. Dessutom kan en differentierad moms ge en positiv fördelningseffekt för barnfamiljer och låginkomsttagare.

4. En framtida skattereform måste innebära marginals-kattesänkningar men också en minskning av de margina-leffekter som skatteskalen och inkomstprövade bidrag tillsammans ger. Detta skulle medföra att ett visst lönepåslag ger en större ökning av den disponibla inkomsten. Detta skulle underlätta avtalsrörelsen.

5. Ökningstakten i den offentliga konsumtionen måste begränsas för att ge utrymme för reallöneökningar. Skattetrycket får inte öka och bör på sikt minska. Detta skulle öka den samhällsekonomiska ramen för löneökningar.

6. En samordning av olika avtalsperioder bör ske fortsättningsvis. Konkurrensen mellan arbetstagarorganisationerna ökar kraftigt när avtal som sluts påverkar avtal längre fram. Överlappande avtalsperioder förhindrar också att en effektiv antiinflationpolitik kan föras.

7. En effektiv regionalpolitik måste föras som minskar den överhettning som finns i vissa regioner medan andra regioner har problem med arbetslöshet. Överhettningssymptom och löneglidning är i dag störst inom storstadsområdena. En politik för regional balans är ett effektivt medel mot löneglidning och kostnadsökningar.

8. Ansvar för lönebildningen inom den offentliga sektorn måste i ökad utsträckning decentraliseras. Anslagen till myndigheterna bör ges en viss totalram inom vilken en löneram är fastställd. Om löneökningarna överstiger ramen får besparingar ske på andra områden inom samma myndighet. På detta sätt kan effektiviteten i den offentliga sektorn upprätthållas och skattetrycket hållas nere. Dock måste myndigheternas serviceansvar över hela landet beaktas. Systemet bör utformas så att de offentliganställda får del av produktivitetstegringen i den privata sektorn. Löneramen måste vidare anpassas så att rekrytering av kompetent personal till den offentliga sektorn tryggas. Det innebär bl. a. att vårdlönerna måste få ett högre påslag än genomsnittet.

9. Arbetslöshetsförsäkringen bör bli obligatorisk. Utformningen bör ske så att löntagarorganisationerna via arbetslöshetskassorna stimuleras till att ta hänsyn till de kostnader för arbetslöshet som för närvarande inte påverkar organisationens medlemmar men ändå uppkommer genom deras agerande. Obligatoriskt medlemskap medför att arbetslöshetskassorna belastas också av kostnader för arbetslöshet bland ungdomar. Finansieringen av kassorna skall i större utsträckning än i dag ske genom egna avgifter. Statens andel av a-kassornas finansiering bör minska från 95 till 90 % med utjämning mellan kassorna. Detta skulle förstärka incitamenten för återhållsamhet i lönerörelsen. Arbetstagarna får själva via högre egna avgifter bära kostnader för högre arbetslöshet.

5. Konkurrenskraft på längre sikt

Långtidsutredningen pekar på att relativprissänkningar även krävs i det längre perspektivet som skissas fram till 1995. Regeringen påpekar dock att det på lång sikt också finns möjlighet att påverka andra förutsättningar för den svenska konkurrenskraften. Man redogör för den strukturomvandling som pågår från de traditionella basnäringarna till kunskapsintensiv produktion inom verkstadsindustri, kemisk industri och den privata tjänstesektorn. Slutsatsen man drar är bl. a. att en kvalitativt högstående och flexibel utbildning på alla nivåer är av avgörande betydelse.

Detta är ett ovanligt insiktsfullt uttalande med tanke på de massiva besparingsinsatser som föreslagits av socialdemokraterna på utbildningsområdet, inte minst under budgetarbetet våren 1987. Centern har i sitt budgetarbete prioriterat skolan. Upprustning av skollokaler, egna böcker, bättre skolmat, mindre skolor och klasser är förslag som centern verkat för. Socialdemokraterna har vid samtliga tillfällen motsatt sig dessa förslag. Vidare har centern föreslagit att mer pengar skall satsas på de regionala högskolorna, de tekniska högskolorna, kortare teknisk och ekonomisk utbildning samt på en förstärkning av studiemedelssystemet.

Även andra långsiktiga åtgärder för att stimulera den långsiktiga konkurrenskraften har presenterats av centern. Vid den allmänna motionstiden föreslogs en reformering av skattesystemet med en skattesänkning på arbete och arbetande kapital. Centern har också motionerat om satsningar på kommunikationsområdet.

För att uppnå en god konkurrenskraft även i ett längre perspektiv krävs att svensk industri hävdar sig väl inom de områden som internationellt sett växer snabbast. Därför är skapande av ett gott klimat för tjänsteproduktion och kunskapsintensiv produktion viktigt.

Den privata tjänstesektorns tillväxt försvåras av en rad regleringar och statliga tjänstemonopol. En rad avregleringar bl. a. på trafikpolitikens område bör ske liksom en uppluckring av vissa av de statliga företagens monopolställning. Hänsyn till tjänsteproducerande företag måste i ökad grad tas i företagsbeskattningen.

En långsiktig ekonomisk utveckling i en marknadsekonomi är starkt beroende av stabila villkor. Ekonomiska aktörer är vana vid att beräkna de ekonomiska risker som rör konjunkturen, valutakurser m. m. Däremot är de

politiska riskerna med nya pålagor och regleringar svårbedömbara. Den kortsiktighet och ryckighet som präglat regeringens politik de senaste åren har förstärkt denna osäkerhet. Det är väsentligt med ett stabilt politiskt handlande för att uppnå en långsiktig ekonomisk utveckling.

Centern anser vidare att en långsiktig konkurrenskraft kräver en satsning på småföretagen. De är en grund för teknisk utveckling och har stor betydelse vid skapandet av nya arbetstillfällen. Undersökningar visar att familjeföretagen stått för motsvarande hela sysselsättningsökningen under 1980-talet. Centern anser att skattesystemet måste läggas om så att det till skillnad från i dag gynnar små och medelstora företag.

6. Skattetrycket, sparandet och de offentliga finanserna

Långtidsutredningen har i sina beräkningar utgått från ett konstant skattetryck. Utredningen säger sig inte vilja föreslå en sänkning av skattetrycket då man har som målsättning att förbättra den konsoliderade offentliga sektorns sparande. Detta sparande är nödvändigt för att finansiera investeringar i industrin, anser man. Ej heller föreslår utredningen en höjning av skattetrycket med hänvisning till den skadliga effekt detta skulle ha på samhälls-ekonomi.

Utredningen anser att det behövs ett positivt sparande i ekonomin för att nettoamortera utlandsskulden. Centern instämmer i detta. Ett positivt finansiellt nettosparande på 1 % av BNP årligen bör vara målsättningen.

Enligt centerns uppfattning bör skattetrycket på sikt sänkas. Sänkningen bör kunna påbörjas inom den närmaste treårsperioden. Det finansiella sparandet skall enligt centerns mening inte ske i den offentliga sektorn utan i hushållssektorn. Ett sparande som sker i den offentliga sektorn ökar myndigheternas förmögenhet, ägande och makt. Det finns inte något egenvärde i ett sparande genom statliga budgetöverskott, ej heller i ett sparande i socialförsäkringssystemet (annat än för att utjämna avgiftsuttaget över tiden). Ett starkt hushållssparande däremot är ett alternativ som fyller flera syften. För det första ger det hushållen ekonomisk trygghet att ha en stor buffert. För det andra ger ett sparande i egen bostad, studier, aktier, vinstandelsfonder och i eget företag en positiv makt- och ägandespridning i samhället. För det tredje har skatter som ligger till grund för det offentliga sparandet en snedvridande effekt på samhälls-ekonomi. Ett sparande i den offentliga sektorn är med andra ord per se ett sämre alternativ än hushållssparandet. En hushållssparkvot på 10 % av den disponibla inkomsten är fullt realistisk. Målsättningen bör vara att varje hushåll har en finansiell reserv motsvarande en årslön.

Det finns därför enligt centerns uppfattning skäl att via skattepolitiska åtgärder söka stimulera till ett så starkt hushållssparande att ett finansiellt sparande i den offentliga sektorn onödiggörs. I takt med att detta sker bör skattetrycket kunna sänkas. Detta skulle i sin tur ge andra positiva samhälls-ekonomiska effekter.

Skattetrycket har de senaste två åren ökat med mer än 5 procentenheter.

Regeringen förutspår att skattekvoten nästa år kommer att överstiga 56 %. Centern ser med oro på denna utveckling inte minst med tanke på långtidsutredningens påvisade skadliga effekter på ekonomin som helhet. Denna skattekvotshöjning är vidare ett avsteg från det löfte socialdemokraterna gav i valrörelsen 1985 om konstant skattetryck.

Det bör enligt centerns uppfattning vara möjligt att stärka statens finansiella situation genom en avyttring av reala tillgångar såsom vissa statliga företag samt markinnehav. Köpesumman bör användas för en nettoamortering av statsskulden.

Det är viktigt att även fortsättningsvis ha en stram utveckling av den offentliga konsumtionen. Detta dels på grund av de stora negativa effekter ett ökat skattetryck har på samhällsekonomin, dels på grund av behovet av att lämna utrymme för reallöneökningarna för att underlätta avtalsstriderna. Centern anser i likhet med propositionen att det är rimligt att reallöner och/eller en minskad arbetstid prioriteras framöver.

Det finns dock angelägna områden inom den offentliga sektorn som också bör prioriteras. Centern har pekat på att vården och utbildningen kräver förstärkningar. Detta måste dock klaras genom omprioriteringar inom hela den offentliga sektorn samt genom effektiviseringar.

7. ATP-systemet i framtiden

I långtidsutredningen skisseras en oroväckande finansiell utveckling för ATP-systemet. Sparandet kommer enligt utredningen drastiskt att minska i AP-fonderna fram till 1995. Pensionsutbetalningarna kommer att växa snabbare än avgiftsinkomsterna. Detta trots den optimistiska bild som tecknats av reallöneutvecklingen. AP-fondens överskott kommer att bytas mot stora underskott i början på 1990-talet. Detta försämrade sparande kommer inte, enligt LU:s antaganden, att kompenseras av ett ökande kollektivavtalsreglerat eller privat pensionssparande.

Långtidsutredningen förutsätter extremt låga lönekostnadsökningar för att uppnå sitt balansalternativ med full sysselsättning och god tillväxt. Därför anser centern att *det är av största vikt att staten inte försämrar möjligheten till lönekostnadsökningar inom den samhällsekonomiska ramen genom att höja arbetsgivaravgifterna. Centern anser därför att det totala arbetsgivaravgiftsuttaget bör förbli konstant eller minska fram till 1995.*

I takt med att en allt större andel pensionärer omfattas av ATP-systemet kommer kostnaden för pensionstillskott att reduceras. Detta möjliggör en förstärkning av folkpensionssystemet och ger ett minskat behov av ökad ATP-avgift.

8. Utvecklingen på kreditmarknaden

Långtidsutredningen pekar på att lönekostnadsutvecklingen jämfört med omvärlden är en nyckelfaktor för konkurrenskraften. Däremot diskuteras företagens kapitalkostnader nästan inte alls, trots att det svenska ränteläget klart överstiger det internationella, med hämmande effekter på industriinvesteringarna.

Räntorna måste enligt centerns uppfattning pressas ned till en rimlig nivå för att få i gång den så viktiga kapitalbildningen. En viktig komponent i en räntepressande politik är en restriktiv finanspolitik. Centern har i sina budgetalternativ pekat på vägen att minska statens utgifter för bl. a. arbetslöshetsförsäkring och bostadssubventioner.

Ett annat sätt att pressa ned räntorna är försäljningar av vissa statliga företag. Centern har föreslagit utförsäljningar i en takt motsvarande 4 miljarder kronor per år. En sådan omfattande utförsäljning kommer att få en rad effekter på kreditmarknaden.

I a. Ett minskat statligt upplåningsbehov minskar trycket på penningmarknaden vilket verkar nedpressande på räntan. Detta i sin tur stimulerar produktiva investeringar, vilket ger en produktionstillväxt på sikt.

I b. Alternativt minskar det statliga behovet av skatteuttag, vilket ger minskade störningar i ekonomin.

II. Visst privat riskkapital skulle trängas ut. Det är också troligt att utförsäljningarna skulle ge återverkningar på penning- och kapitalmarknaden indirekt via lån för aktieköp. Detta skulle delvis motverka räntesänkningen enligt punkt I a.

En tredje komponent för räntepressande politik är att avskaffa valutaregleringen. Under de senaste åren har kapitalmarknaderna i många länder avreglerats. Exempel finns att hämta i Norge, Danmark, Storbritannien, Frankrike, Holland, Västtyskland och Japan. Den mest omfattande avregleringen sker inom den europeiska gemenskapen där ett omfattande integrationsarbete pågår. Erfarenheterna från dessa länder är i huvudsak positiva inte minst ifrån Danmark som upplevt en omfattande kapitalimport efter avregleringen.

Sverige har tagit en rad steg mot en mindre reglerad kapitalmarknad. Bl. a. har utlåningstaket för bankerna, utlandsupplåning vid utlandsinvesteringar och den s. k. prioriterade obligationsmarknaden avskaffats med positiva effekter bl. a. vad gäller hushållens möjligheter att låna. Även statens lånemöjligheter har förbättrats till följd av en bättre fungerande andrahandsmarknad. På det hela taget har avregleringen varit till gagn för samhällsekonomin. Detta noterar också föredraganden i propositionen.

Regeringen uttalar dock att vissa centrala delar av valutaregleringen bör finnas kvar av stabiliseringspolitiska skäl. Detta för att förhindra kortfristiga kapitalplaceringar som styrs av ränteskillnader och förväntningar om ränto- och växelkursförändringar. Centern anser dock att det finns goda skäl att gå vidare i avregleringssträvandena.

Bank- och finansväsendet brukar inte räknas som någon stor näringsgren i Sverige. Antalet anställda har dock ökat från ca 37 000 år 1970 till 63 000 år 1985. Om man till detta räknar in de indirekta sysselsättningseffekterna i företagens finansavdelningar kommer man sannolikt till betydligt större siffror. Denna sektor ökar dock inte enbart i Sverige, utan också i utlandet. Detta till följd av det framväxande tjänstesamhället. Den finansiella marknaden är internationellt integrerad och utsatt för konkurrens. Den känner inga nationella gränser och är under en stark dynamisk utveckling. Det är därför viktigt att svenska banker och finansiella företag kan verka på samma förutsättningar som utländska företag, i Sverige men också i utlandet.

Detta inte minst för att kunna utgöra ett stöd åt svensk exportindustri men också för att bättra på Sveriges tjänsteexportnetto.

Centern anser för det första att valutautlåningar bör få rätt att förvärva svenska kronobligationer. Ett sådant beslut skulle kunna inledas som en försöksverksamhet där bankerna administrerar fonder med vissa maximiramar. Detta skulle medföra en kapitalimport och en minskad upplåningskostnad för staten. Dessutom skulle de utländska placerarna ta valutarisken och inte staten. Detta till skillnad från den upplåning som skedde i slutet på 1970-talet. Dessutom skulle ett frisläppande av kronobligationshandeln förä med sig en stark nedåtpressning av den svenska räntenivån ned mot den internationella vilket skulle gynna investeringarna inom landet.

För det andra bör förbudet mot köp av utländska aktier upphävas. Nuvarande bestämmelser är osymmetriska. Valutautlåningars förvärv av svenska börsaktier är i huvudsak fria medan svenska medborgares förvärv av utländska börsaktier hindras. Detta innebär bl. a. att svenska företag inte kan riskminimera sina aktieportföljer genom att investera i aktier i olika länder där konjunkturcyklerna inte sammanfaller. Detta ger högre kapitalkostnader för svenska företag jämfört med utländska.

9. Skattereform

En viktig faktor för att förbättra ekonomins funktionssätt är ett förändrat skattesystem. Skattepolitiken måste på kort sikt inriktas på att skapa goda förutsättningar för löneavtal som bevarar företagets konkurrenskraft. Centern stöder därför kravet på att inte genomföra den beslutade höjningen av arbetsgivaravgifterna med 1,3 % vid årsskiftet.

Centern anser dock ofinansierade, ovillkorade marginalsattesänkningar för att underlätta avtalsrörelsen i ett läge där ekonomin redan är överhettad som oövertänkta. Höga avtal utöver den kraftigt expansiva finanspolitik som skulle bli fallet av en marginalsattesänkning skulle kunna orsaka en kraftig påspädning av inflationstrycket.

På längre sikt bör dock skattepolitiken inriktas på en marginalsattesänkning så att avtalslut på en samhällsekonomiskt lämplig nivå underlättas. En marginalsattesänkning skulle också innebära en stimulans till arbete, minska skattekilarnas negativa effekter, minska de obeskattade förmånernas betydelse, minska skatteflykten och öka arbetskraftens rörlighet.

Eftersom skattesystemet i så hög grad påverkar långsiktiga beslut om sparande och investeringar är det nödvändigt att etablera ett nytt skattesystem vars grundläggande principer ligger fast under lång period. Den svenska samhälls ekonomin är inte betjänt av ideliga skatteförändringar vid regerings-skiftet. Det är nödvändigt att en genomgripande reformering av skattesystemet samlar ett brett parlamentariskt stöd.

Centern anser att en skattereform bör ske enligt följande principer:

- Reformen bör totalfinansieras. Skattetrycket får dock inte öka.
- En generell förenkling genom breddade skattebaser och lägre skattesatser bör ske. Förenklingssträvanden för skattemyndigheter får dock inte gå ut över rättvisan i skattesystemet. Den administrativa enkelhet som ett stort grundavdrag i botten ger bör finnas kvar.

- En likvärdigare behandling av olika inkomstslag för att minska möjligheterna till skatteflykt bör bli resultatet. Neutralare kapitalvinstbeskattning bör vara ett mål.
- Lönsammare hushållsägande av aktier på bekostnad av institutionellt ägande är ett krav som gynnar ett decentralistiskt näringsliv.
- Sparande skall gynnas.
- En rättvisare kommunal beskattning, där effektivitet och servicenivå ligger till grund för skatteuttaget, är ett ovillkorligt krav. Detta förutsätter ett effektivare skatteutjämningsystem.
- Minskade marginalsatser och marginaleffekter. Dock får inte den fördelningspolitiska ambitionsnivån minska. Bibehållet grundavdrag samt differentierad moms med lägre skatt på obearbetade baslivsmedel och högre skatt på umbärliga varor garanterar en fortsatt rättvis fördelning.
- Skattebasen breddas och skattesatserna sänks i företagsbeskattningen. Tjänste- och varuproducerande företag behandlas lika. Egenföretagarna skyddas. Förmögenhetsbeskattning av arbetande kapital avskaffas.
- Arbetsgivaravgifternas "skattedel" bör omfördelas till miljöavgifter, energiskatt och råvaruskatter.

Med denna inriktning på en skattereform gynnas sparande, arbete, företagande, miljöhänsyn och decentraliserat ägande. Dessutom skulle reformen innebära en klar förenkling av nuvarande regler och stärka förtroendet för skattesystemet.

10. Ekonomins funktionssätt

Regeringen beskriver en rad områden i den svenska ekonomin där regleringar och flaskhalsar försämrar ekonomins funktionssätt.

Trafikpolitiken

Det är viktigt att trafiken drivs i effektiva former som minimerar kostnaderna. Utgångspunkten måste vara att de olika trafikslagen skall bära sina kostnader. Detta måste bedömas ur ett samhälleligt perspektiv där inte minst miljöeffekterna måste tillmätas en entydig roll. Det är därför tillfredsställande att regeringen aviserar miljöavgifter som ett medel för att uppnå ett effektivare resursutnyttjande i ekonomin.

Centern anser vidare att det inte bara är tillväxtmålet som skall vara vägledande för beslut på trafikområdet. Även regionala aspekter måste väga tungt då beslutsunderlag för kommunikationsinvesteringar tas fram. Trafikpolitiken måste ha en sådan inriktning att *hela* landets transport och kommunikationsbehov tillgodoses. Effektivitets- och lönsamhetskriterier får inte drivas så långt att vissa landsdelar och orter helt står vid sidan av de riksomfattande kommunikationssystemen. Det är särskilt angeläget att de nya formerna av data- och telekommunikation planeras och byggs ut på ett sådant sätt att de kommer hela landet till godo.

Centern välkomnar vidare den i propositionen aviserade avregleringen på taxiområdet. Det finns dock anledning att också avreglera andra delar av trafikområdet.

Arbetsmarknaden

I propositionen diskuteras arbetsmarknadens funktionssätt. Regeringen anser att arbetsmarknadspolitiken i ett läge med full sysselsättning i första hand bör inriktas på att förbättra funktionssättet samt att höja kunskapsnivån hos människor i arbetslivet. Centern delar denna uppfattning. En sådan politik bör dock inte syfta till ökad ensidig geografisk rörlighet mot koncentrationsområdena.

Arbetsmarknadens funktionssätt bör också förbättras så att den enskildes val mellan arbete och fritid underlättas. Detta för att öka den enskildes livskvalitet. Från företagets sida efterfrågas ofta ökad flexibilitet med hänsyn till säsongsvariationer och konjunkturcykler. Från kundernas sida efterfrågas ofta ökad service, t. ex. offentliga tjänster utanför ordinarie arbetstid. De allt högre kapitalkostnaderna i många företag kan göra det lönsamt att öka kapitalutnyttjandet genom förlängda driftstider. Centern tror att ökad flexibilitet i arbetstidens förläggning såväl som i längd kan ha många fördelar såväl för anställda som för kunder, liksom för företagets konkurrenskraft. Arbetsmarknadslagstiftningen bör utformas så att en ökad flexibilitet kan åstadkommas avtalsvägen.

Bostadspolitiken

Ett område där marknadsekonomi till stor del är satt ur spel är bostadsmarknaden. Utvecklingen på bostadsmarknaden har genom den förda koncentrationspolitiken medfört att bristsituationen kraftigt förvärrats. En omfattande svart marknad har uppstått på hyresrätter till följd av bristsituationen och den hårda regleringen.

En avgörande förutsättning för att problemen på bostadsmarknaden i koncentrationsorter skall kunna lösas är en offensiv närings- och regionalpolitik med målsättningen att skapa balans mellan och inom regioner. En huvuduppgift för den närmaste framtiden är att klargöra bostadssubventionernas fördelningseffekter och därav dra slutsatser för deras framtida utformning.

Jordbrukspolitiken

Jord- och skogsbrukets sysselsatta har i dag en geografisk spridning som är positiv ur regional synpunkt. Den förda jordbrukspolitiken innebär relativt sett en mycket billig form av regionalpolitik. Även målet om en självförsörjning i händelse av krig kan uppfyllas till en blygsam samhällelig kostnad.

Det svenska jordbruket är internationellt sett högeffektivt. Jordbruket har haft en årlig produktivitetsökning på 6–8 %. Brukningsmetoderna har förändrats till alltmer intensiva odlingsmetoder. Drivkraften har varit den ständigt ökande ekonomiska press som samhället utövat mot jordbrukarkåren. De ekonomiska kraven har dock prioriterats på bekostnad av andra angelägna mål. Jordbruksproduktion måste utformas så att den långsiktigt bevarar markens produktionsförmåga. Inkomstmålet för jordbruket har åsidosatts. Jordbruket måste garanteras en rimlig företagsekonomisk lön-

samhet för att uppfylla krav på matkvalitet, miljö, god beredskap och regional balans vid sidan om kravet på hög effektivitet. Detta bör vara vägledande för den svenska jordbrukspolitiken. Sveriges samlade produktionsresurser i form av åkermarkareal måste utnyttjas på effektivaste sätt.

Mot. 1987/88
Fi6

Utförsäljning av statliga företag

En utförsäljning av de statliga företagen skulle få en rad positiva effekter för samhällsekonomin. För det första skulle det bidra till en effektivisering av näringslivet till följd av ökad konkurrenspress på företagen. För det andra skulle bestående positiva effekter på statsfinanserna ske. För det tredje skulle en utförsäljning bidra till en sänkt ränta och ökade investeringar. För det fjärde skulle en utförsäljning bidra till en ökad maktspredning i samhället.

Centern anser dock att vissa verksamheter sköts bäst i samhällelig ägo. Det gäller t. ex. naturliga monopol (telenät, starkströmsnät, järnvägsnät, flygplatser, post etc.) och produktionen av s. k. kollektiva varor där alla åtnjuter tjänsterna vare sig de betalar eller inte (t. ex. etermedia, vägnät osv.). Dessutom bör staten bedriva verksamhet av sociala skäl (systembolag, samhällsföretag) samt gå in vid initierandet av stora industrisatsningar. Därmed säger vi nej till vissa typer av försäljningar som skett i Storbritannien av t. ex. flygplatser och televerk.

Övrigt

Tidigare i motionen har vi redovisat en rad förslag för att förbättra ekonomins funktionssätt genom bl. a. pris- och valutaregleringens avskaffande, förenkling av bidragssystemet till kommunerna m. m. Centern vill även avskaffa löntagarfonderna.

11. Effektiviteten i den offentliga sektorn

I långtidsutredningen diskuteras effektiviteten i den offentliga sektorn. I en bilaga har olika studier liksom nytt material om produktiviteten i den offentliga sektorn redovisats. Man slår fast att den offentliga sektorn är effektiv i så måtto att väljarna verkar vara beredda att betala priset för den samt att verksamheterna synes vara samhällsekonomiskt lönsamma.

Däremot visar studierna att produktiviteten har sjunkit drastiskt under perioden 1960–1980. Hela den offentliga sektorn har haft en negativ produktivitetsutveckling på – 1,5 % i genomsnitt. Utbildningen och vården har haft de sämsta resultaten, – 4 resp. – 3 %. Samhällsservicen har alltså kostat mer för varje år att framställa. Detta skall jämföras med en positiv utveckling för ekonomin som helhet med ca + 2 %. På sikt får detta stora konsekvenser. Notan för den offentliga sektorn hade vid en stillastående produktivitet 1980 varit 21 miljarder kronor billigare. Det motsvarar 5 % lägre skattekvot.

Det skall sägas att mätningarna egentligen inte mäter produktiviteten. Det existerar inte någon marknadsprissättning av offentlig produktion vilket medför att kvalitetsförbättringar ej beaktas på samma sätt som i produktivi-

tetsstudier i den privata sektorn. I stället mäts kostnadsutvecklingen. Det förefaller dock inte troligt att prestationerna inom vården 1980 skulle vara dubbelt så mycket värda som 20 år tidigare.

Den offentliga sektorn måste i likhet med den privata effektiviseras. Detta är en nyckel till ekonomisk utveckling i framtiden då den totala produktivitetssökningen i ekonomin påverkas i betydande utsträckning av effektiviteten i den offentliga verksamheten.

Negativ produktivitetssutveckling och byråkratisering kan brytas genom bättre organisation, kunskapsutveckling, ökad kompetens och teknisk utveckling. Högre effektivitet kan sannolikt också uppnås genom tillåtandet av konkurrens. Detta kan ske genom frisläppandet av privata och kooperativa komplement till offentliga institutioner. I den kommunala sektorn kan detta ske genom entreprenad och anbudsförfarande. Daghem, vårdhem och läkarcentraler är exempel. Det är viktigt att ta till vara folkrörelser och medborgares möjlighet till aktivt deltagande i viss del av produktionen. Däremot avvisar centern med kraft de förslag på förbud mot privata initiativ på det offentliga området som aviserats i folkrörelseutredningen. De privata enheterna bör utgöra ett komplement till den offentliga verksamheten.

Centern anser att en förklaring till den negativa produktivitetssutvecklingen är att den offentliga sektorn har blivit för stor och tungrodd. Det finns inte på samma sätt som i den privata sektorn en drivkraft för att bilda fler mindre enheter då storskalefördelar avtar. En politik för en decentraliserad offentlig service skulle därför starkt bidra till en effektivisering. I dag går politiken en annan väg: kronofogdemyndigheter, skatteförvaltning, taxeringsväsende, folkbokföring m. m. centraliseras under den socialdemokratiska regeringen.

Det är också viktigt att den lokala flexibiliteten utvecklas i den offentliga sektorn. Den kommunala självstyrelsen bör förstärkas genom att avskaffa detaljstyrningen av den kommunala verksamheten. De statliga specialdestinerade bidragen till kommuner och landsting bör avskaffas och överföras till ett skatte- och utgiftsutjämnande bidragssystem som utgår oavsett verksamhetens storlek. Den statliga styrningen bör i stället ske genom ramlagstiftning. På detta sätt kan de som har den bästa överblicken avgöra insatsernas storlek och inriktning beroende på lokala förutsättningar. Detta skulle avgjort förbättra effektiviteten i den primär- och landstingskommunala sektorn.

För att effektivisera den offentliga sektorn bör stat, kommuner och landsting i högre grad inrikta sig mot verksamhetsområden där man har de bästa förutsättningarna. Det innebär bl. a. att centern anser att en rad statliga företag exempelvis Procordia och PK-banken bör säljas ut till allmänheten.

12. Inkomst och förmögenhetsfördelningen

En förutsättning för ett demokratiskt samhälles utveckling är att välståndet fördelas på ett rättvist sätt. Alla måste ha en ekonomisk grundtrygghet. Detta gäller särskilt vid ålderdom, sjukdom, handikapp och arbetslöshet.

Den allmänna försäkringen har mer och mer blivit en försäkring mot inkomstbortfall. Grundskyddet har relativt sett försvagats. Skillnaderna i förmåner har ökat. Människor utan förvärvsinkomster hamnar vid sidan av

de flesta försäkringsförmåner. Detta gäller inte minst de många som ställs utan arbete och på så sätt får ett svagare socialförsäkringskydd. Därför har centern föreslagit att trygghetssystemet i större utsträckning måste byggas upp enligt grundtrygghetsprincipen.

En huvudingrediens i fördelningspolitiken är skatter och transfereringar. Det är viktigt att detta motiv inte tappas bort i kommande skatteutredningar. En marginalskattereform är nödvändig på grund av de negativa samhällsekonomiska effekter den progressiva skatteskalen orsakar. En sådan reform får dock inte innebära att fördelningsmålet urholkas. Därför motsätter sig centern en marginalskattereform finansierad med ett slopat eller reducerat grundavdrag. En finansiering bör ske framför allt genom avdragsbegränsningar. En sänkt marginalskatt bör enligt centerns åsikt kombineras med en ökad fördelningsprofil i mervärdesskatten. Sänkt skatt på obearbetade baslivsmedel och höjd skatt på mer umbärliga varor skulle kunna bli en aktiv del i fördelningspolitiken då inkomstskattens progressivitet minskar. Detta ger också en jämnare fördelning utan ökad rundgång.

Transfereringarna till barnfamiljerna har en hög fördelningspolitisk träffsäkerhet och bör förstärkas. Centern föreslår att en vårdnadsersättning för alla småbarnsföräldrar med barn i förskoleåldern införs.

Bostadssubventionerna har av allt att döma en obefintlig eller t. o. m negativ fördelningseffekt och innebär till stor del en rundgång på skattepengar. Centerns uppfattning är att bostadssubventionernas fördelningseffekter bör undersökas. Därefter bör de delar som inte har en positiv fördelningspolitisk effekt avvecklas.

Även transfereringar till studenter har en dokumenterad god fördelningseffekt. Den ökande skuldbördan och de knappa levnadsförhållandena under studietiden motiverar en höjning av studiemedlen. Detta skulle också kunna minska den sociala snedrekryteringen vilket ytterligare skulle förstärka den fördelningspolitiska effekten. Utbildning åt alla är det främsta fördelningspolitiska instrumentet.

Även de sämst ställda pensionärerna behöver en förstärkning inom den av långtidsutredningen utredda perioden. Centern anser att kompensation till pensionärerna efter devalveringen ej bör utgå i form av ett högre basbelopp utan i form av ett ökat pensionstillskott.

Tillgången till offentlig service till rimliga avgifter och jämförbara kommunala skatter är ett annat fördelningspolitiskt krav. Undersökningar visar på skillnader för en tvåbarnsfamilj med över 18 000 kr. beroende på i vilken kommun man bor. En rättvisare kommunal skatteutjämning är en nödvändig fördelningspolitisk reform.

Arbetsmarknads- och regionalpolitiken är två andra viktiga områden för att uppnå en rättvis fördelning. Rätten till arbete, utbildning och service i hela landet är viktiga fördelningspolitiska mål.

13. Den regionala utvecklingen

Regionalpolitikens främsta uppgift är att förändra de enskilda regionernas produktionsförutsättningar och näringsstrukturer så att en livskraftig utveckling kan åstadkommas i hela landet.

Regionalpolitiken måste i andra hand lindra de effekter som uppstår vid en alltför snabb strukturförändring i vissa regioner eller på vissa orter. Detta för att förhindra alltför stora sociala kostnader. Ett relativt begränsat antal människor skall inte betala en stor del av priset för den ekonomiska tillväxten.

Det finns även stabiliseringspolitiska skäl till att bedriva regionalpolitik. En regional balans minskar risken för överhettning och löneglidning och ger möjlighet att föra en generell stabiliseringspolitik. Utvecklingen under de senaste åren har medfört en kraftigt accelererande regional obalans. Under slutet av 1970-talet ökade befolkningen i skogslänen. Denna trend har nu vänt. Enligt långtidsutredningen har 12 av länen haft en nettoutflyttning under 1980-talet. Den socialdemokratiska regeringen har medvetet eller omedvetet underlättat denna utveckling genom beslut rörande bebyggelse, kommunikationer, näringsliv, utbildning m. m.

Långtidsutredningen pekar på att den regionala problembilden förändrats under 1980-talet. Den strukturella saneringen som skedde under 1970-talets slut är över. Samtidigt noterar man att den privata tjänstesektorn, framför allt uppdrags- och konsultverksamheter av olika slags, växer liksom de kunskapsintensiva delarna av tillverkningsindustrin. Denna tillväxt sker framför allt i Stockholmsregionen. Dessa risker för en ökad regional obalans förstärks av den kraftiga sysselsättningsnedgång som förutsägs för jordbruket liksom dämpningen av den offentliga sektorns tillväxt. Utredningen förutspår också att den kommunala expansionen kommer att ske i storstadsområdena.

Den privata tjänstesektorn är koncentrerad till vissa regioner med 47 % av alla förvärsarbetande i tjänstesektorn i storstadsregionerna. 30 % finns i Stockholmsregionen. Med ett tillväxtförlopp där sysselsättningsökningen skulle ske proportionellt mot dagens sysselsättningsfördelning skulle vi få en ökning med ca 70 000 förvärsarbetande i storstäderna varav 46 000 i Stockholmsområdet. Starka tendenser föreligger emellertid till en ännu större koncentration till Stockholmsområdet. Men än hälften av tillväxten i riket kan komma att hamna där.

Kraftfulla åtgärder behövs därför för att stärka den regionala tjänsteproduktionen. Bl. a. måste det statliga stödet till investeringar i större utsträckning inriktas på immateriella investeringar. Det regionalpolitiska stödet bör också kunna användas till andra investeringar än bara maskiner och byggnader.

Tjänstesektorns tillväxt är starkt koncentrerad till utbildnings- och kommunikationscentra, dvs. den statligt uppbyggda infrastrukturen. Detta understryker politikens möjlighet att styra den regionala utvecklingen. Regionalpolitiken måste inriktas på att bygga upp miljöer där nya verksamheter och nya företag kan skapas och växa. Denna insikt uttalar också regeringen i propositionen. Däremot går man en annan väg i den praktiska politiken.

Investeringar på kommunikationsområdet måste enligt centerns mening i huvudsak ske i utsatta regioner. Projekt av typ bilbro över Öresund och Scan-link måste avvisas. En viktig del i insatserna för förbättrade kommunikationer är ett utbyggt och upprustat järnvägsnät över hela landet. Andra

viktiga delar för en regional utveckling är satsningen på de regionala högskolorna. Fasta forskningsresurser till framför allt Örebro, Växjö och Karlstad är ett centralt krav som socialdemokraterna gång på gång avvisat.

Det är dessutom enligt centern nödvändigt att förändra den geografiska fördelningen av tillväxten i den offentliga sektorn. Därför krävs en reform av den kommunala skatteutjämningen. Endast den kommunala servicenivån och effektiviteten i verksamheten, inte medborgarnas medelinkomst, måste bli avgörande för skattesatsen. En sådan reform skulle ge en kraftig stimulans till de utsatta regionerna och bidra till en åtstramning i de nu överhettade regionerna. Detta genom en geografisk omfördelning av den kommunala konsumtionen.

Regionalpolitiken måste ses som en integrerad del i arbetet för att stärka landets ekonomi. Vi vill därför från centerns sida understryka att uttalandet långtidsutredningen gör om vikten av en större geografisk rörlighet för att lösa bristsituationen på arbetsmarknaden är en politik som vi aldrig kan acceptera. En likriktad och tvångsmässig geografisk rörlighet från glesbygd till storstäder som ett medel i den ekonomiska politiken leder ofrånkomligen till att möjligheterna för en balanserad utveckling i landets alla delar undergrävs.

Hemställen

Med anledning av det ovan anförda hemställer vi

att riksdagen beslutar godkänna riktlinjerna för den ekonomiska politiken på medellångsikt i enlighet med vad som i motionen anförts.

Stockholm den 11 november 1987

Olof Johansson (c)

Karl Erik Olsson (c)

Karin Söder (c)

Bertil Fiskesjö (c)

Gunilla André (c)

Per-Ola Eriksson (c)

Börje Hörnlund (c)

Nils G Åsling (c)

Görel Thurdin (c)

Gunnel Jonäng (c)

Gunnar Björk (c)

Britta Hammarbacken (c)

Pär Granstedt (c)

Karin Israelsson (c)

Innehållsförteckning

1.	Den ekonomiska politikens mål	2
1.1.	Miljön som mål för den ekonomiska politiken	3
2.	Sveriges ekonomiska utveckling	4
3.	Pris- och löneutvecklingen de närmaste åren	5
4.	Lönebildningen och den ekonomiska politiken	6
5.	Konkurrenskraft på längre sikt	8
6.	Skattetrycket, sparandet och de offentliga finanserna	9
7.	ATP-systemet i framtiden	10
8.	Utvecklingen på kreditmarknaden	10
9.	Skattereform	12
10.	Ekonomins funktionssätt	13
11.	Effektiviteten i den offentliga sektorn	15
12.	Inkomst och förmögenhetsfördelningen	16
13.	Den regionala utvecklingen	17

Mot. 1987/88

Fi6